Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JEAN RICHARD DE LA TOUR
esitatud 13. juunil 2024[1]

Kohtuasi C-80/23

Kriminaalasi
V. S-i
süüdistuses,
menetluses osales:
Ministerstvo na vatreshnite raboti, Glavna direktsia za borba s organiziranata prestapnost

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus, Bulgaaria))

Eelotsusetaotlus – Füüsiliste isikute kaitse isikuandmete töötlemisel – Direktiiv (EL) 2016/680 – Isik, kellele on esitatud kahtlustus – Isikuandmete registreerimine politseis – Delikaatsed andmed – Biomeetrilised ja geneetilised andmed – Andmete sunniviisiline kogumine – Eesmärgid tõkestada ja tuvastada süütegusid – Pooleli olevate uurimiste läbiviimine – Võrdlemine muudes uurimistes kogutud isikuandmetega – 26. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Ministerstvo na vatreshnite raboti (biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimine politsei poolt) (C-205/21, EU:C:2023:49) – Euroopa Kohtu otsuse tõlgendamine – Kooskõlalise tõlgendamise kohustus – Artikkel 10 – Artikli 6 punkt a – Pädeva asutuse poolt delikaatsete andmete töötlemise „range vajalikkus“ – Tingimused – Kontroll

I. Sissejuhatus

1. Kohtutevaheline dialoog ei lõpe alati pärast esimest teabevahetust partnerite vahel. On võimalik, et Euroopa Kohtu ja tema poole juba pöördunud liikmesriigi kohtu vahel toimub pikem vestlus, kui viimane leiab pärast Euroopa Kohtu eelotsusega tutvumist, et teave, mis näib talle tema menetluses oleva kohtuasja lahendamiseks hädavajalik, veel puudub. Nii on see käesolevas kohtuasjas.

2. Sofiyski gradski sadi (Sofia linnakohus, Bulgaaria) eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks

[1] Algkeel: prantsuse.

nõukogu raamotsus 2008/977/JSK[2], artikli 6 punkti a ja artiklit 10, nagu neid on tõlgendanud Euroopa Kohus 26. jaanuari 2023. aasta kohtuotsuses Ministerstvo na vatreshnite raboti (biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimine politsei poolt)[3].

3. See on selle kohtu teine eelotsusetaotlus Euroopa Kohtule samas põhikohtuasjas[4]. See puudutab Bulgaaria politsei taotlust registreerida andmete sunniviisiliseks kogumiseks V. S-i fotograafilised, daktüloskoopilised ja geneetilised andmed[5]. Pärast seda, kui V. S-ile oli esitatud kahtlustus tahtlikuks kvalifitseeritud süüteos ja sellega seoses oli prokurör tema suhtes omal algatusel menetlust alustanud, paluti tal lasta need andmed registreerida, millest ta aga keeldus. Seepeale palus politsei eelotsusetaotluse esitanud kohtul anda korraldus andmete sunniviisiliseks politseis registreerimiseks.

4. Politsei taotluses sellele kohtule oli märgitud, et V. S-i süü kohta on piisavalt tõendeid. Selles oli täpsustatud, et teda kahtlustatakse ametlikult tahtliku süüteo toimepanemises, milles prokurör on tema suhtes omal algatusel alustanud kriminaalmenetlust, ja et ta keeldus allumast tema andmete kogumisele. Politsei taotlusele olid lisatud ainult V. S-ile kahtlustuse esitamise määruse ja selle avalduse koopiad, milles ta keeldus oma andmete politseis registreerimiseks nõusolekut andmast. Ainult neid asjaolusid arvestades oleks nimetatud kohus pidanud riigisisese õiguse kohaselt andma korralduse V.S-i andmete politseis sunniviisiliseks registreerimiseks.

5. Taotluse läbivaatamise ajal oli eelotsusetaotluse esitanud kohtul siiski kahtlusi, kas niisugune olukord on kooskõlas direktiivist 2016/680 tulenevate nõuetega delikaatsete andmete kogumisele ja töötlemisele. Euroopa Kohus vastas selle kohtu küsimustele I kohtuotsuses biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta.

6. Esitades Euroopa Kohtule kaks uut eelotsuse küsimust, selgitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et tal ei ole ikka veel õnnestunud kindlaks teha, kas ta võib määrata sellise täideviimise ilma seejuures liidu õigust rikkumata.

7. Nende küsimustega palutakse Euroopa Kohtul esiteks selgitada oma I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta sõnastust seoses direktiivi 2016/680[6] artikli 10 nõudega, et delikaatseteks andmeteks peetavate isikuandmete eriliikide töötlemine peab olema „rangelt vajalik“, ning teiseks täpsustada, mida oodatakse eelotsusetaotluse esitanud kohtult selleks, et kõrvaldada politseis registreerimist käsitlevate Bulgaaria õigusnormide vastuolu selle direktiiviga.

II. Õiguslik raamistik

8. Õigusliku raamistiku osas viitan I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktidele 3–34.

2 ELT 2016, L 119, lk 89.

3 C-205/21, edaspidi „I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta“, EU:C:2023:49.

4 Kuigi kohtuasjas C-205/21 oli Euroopa Kohtule taotluse esitanud Spetsializiran nakazatelen sad (kriminaalasjade erikohus, Bulgaaria), oli selle kohtu tegevus menetluse käigus lõpetatud ja põhikohtuasi üle antud Sofiyski gradski sadile (Sofia linnakohus): vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 51).

5 Proov kahtlustatava isiku DNA-profiili koostamiseks kuulub andmete politseis registreerimiseks kogutavate andmete hulka.

6 Vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 63).

III. Põhikohtuasja faktilised asjaolud ja eelotsuse küsimused

9. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et sai sellest kohtuotsusest teada 26. jaanuaril 2023. Ta leiab siiski, et teatavaid asjaolusid ei ole selgitatud ja et tal ei ole ikka veel võimalik kindlaks teha, kas ta peab andma loa V. S-i biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumiseks või mitte.

10. Esiteks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et selleks, et teha otsus talle politsei esitatud sunniviisilise täideviimise loataotluse kohta, ei saa ta läbi viia I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktis 133 nimetatud kontrolle, kuna tal ei ole selleks vajalikku dokumentaalset alust. Bulgaaria õiguses on nimelt ette nähtud, et ta teeb otsuse ainult taotluse [7] alusel – milles on nimetatud V. S-i suhtes käimas olevat kriminaalmenetlust, väidetud, et tema süü kohta on piisavad tõendid, ja kinnitatud tema suhtes uurimise alustamist –, millele on lisatud kahtlustuse esitamise määrus ja V. S-i kirjalik keeldumine andmete politseis registreerimisele allumast. Selles ei ole ette nähtud, et eelotsusetaotluse esitanud kohtule tuleb edastada muid toimiku tõendeid.

11. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et riigisisese õiguse kooskõlaline tõlgendamine oleks võimalik, kui ta kasutaks kriminaalmenetluse seadustiku (Nakazatelno-protsesualen kodeks, edaspidi „NPK“) üldnorme, eelkõige selle artiklit 158 [8], selle asemel et kohaldada erinormi, milleks on ZMVR artikkel 68. Nii saaks ta oma käsutusse terve toimiku. Nimelt rakendavad uurimise eest vastutavad ametiasutused kohtueelse kriminaalmenetluses [9] uurimismeetmeid, mis põhjustavad isikute eraelu puutumatuse riivet, nagu sideandmete kogumine või isiku läbivaatus, kohtu eelneval loal. Seejärel edastatakse menetlustoimik kohtule, kes võib eelneva loa taotluse põhjendatuse hindamiseks kontrollida kõiki dokumente [10]. Eelotsusetaotluse esitanud kohus toob selle õigusliku regulatsiooni erinevuse põhjused välja järgmiselt: esiteks taotleb biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumist politsei, mitte prokuratuur, ning teiseks toimub see andmete kogumine ainult selleks, et neid andmeid saaks vajaduse korral kasutada tulevikus.

12. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib veel, et eelneva loa andmiseks toimiku edastamist ei peeta Bulgaaria õiguses asjaoluks, mis võiks takistada kriminaalmenetluse läbiviimist. Politseis registreerimise sunniviisilise täideviimise loataotlust menetlevale kohtule menetlustoimiku edastamata jätmist ei saa seega põhjendada I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktis 100 nimetatud põhjusega, st kriminaaluurimise nõuetekohase läbiviimise takistamise ohuga.

13. Kuigi viidatud kohtuotsusest tuleneb, et Euroopa Liidu põhiõiguste harta [11] artikliga 47 on kooskõlas see, kui toimikut ei edastata kohtule, kellele on esitatud politseis registreerimise sunniviisilise täideviimise loataotlus, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kuidas ta

7 Põhikohtuasjas esitatud taotluses on märgitud andmete politseis registreerimise õiguslik alus, st siseministeeriumi seaduse (Zakon za Ministerstvoto na vatreshnite raboti) (*DV* nr 53, 27.6.2014; edaspidi „ZMVR“) artikli 68 lõige 1 ja politseis registreerimise rakenduseeskirjade (naredba za reda za izvarshvane i snemane na politseyska registratsia) (*DV* nr 90, 31.10.2014) artikli 11 lõige 4.

8 Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust nähtub, et NPK artikkel 158 käsitleb isiku läbivaatust uurimismeetmena kohtueelses menetluses. Sellise uurimise käigus võidakse koguda biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid. Isiku läbivaatus toimub tema kirjalikul nõusolekul. Nõusoleku puudumise korral peab prokurör taotlema eelnevat luba läbivaatuse sunniviisiliseks läbiviimiseks pädevalt esimese astme kohtult või selle piirkonna esimese astme kohtult, kus meedet rakendatakse (NPK artikli 158 lõige 3). Kiireloomulistel juhtudel toimub uurimine ilma loata, kuid tagantjärele heakskiitmise taotluse esitamisega (NPK artikli 158 lõige 4). Eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt Euroopa Kohtule esitatud andmete kohaselt edastatakse menetlustoimik kohtule, kes võib eelneva loa või tagantjärele heakskiitmise taotluse põhjendatuse hindamiseks kontrollida kõiki dokumente.

9 Prokuratuuri taotluse alusel, nagu näib: vt eelotsusetaotluse punktid 16 ja 24.

10 Või tagantjärele heakskiitmise taotluse alusel, olenevalt juhust.

11 Edaspidi „harta“.

saaks läbi viia viidatud kohtuotsuse punktides 132 ja 133 kirjeldatud kontrolli, et hinnata, kas V. S-i biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemine on „rangelt vajalik“ direktiivi 2016/680 artikli 10 tähenduses, ning kontrollida, kas selle süüteo laad ja raskus, mille toimepanemises teda kriminaalmenetluses kahtlustatakse, või muud asjakohased tegurid, nagu süüteo konkreetsed asjaolud, selle süüteo võimalik seos muude pooleli olevate menetlustega, V. S-i varasem karistatus või isiklik profiil, võivad osutuda selliseks, et tõendada sellist vajalikkust.

14. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib seega teada, kas direktiivi 2016/680 artiklit 10 tuleb tõlgendada nii, et „ranget vajalikkust“ võib kontrollida ka siis, kui kohtu käsutuses ei ole tervet toimikut, või on sellise kontrollimise jaoks vastupidi vaja, et tema käsutuses oleks terve toimik, isegi kui näib, et Euroopa Kohus on pidanud õiguspäraseks, et kohtul ei ole toimikut [12].

15. Teiseks, juhul kui direktiiv 2016/680 peaks kohustama edastama kogu toimiku, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ta peaks hindama kahtlustuse esitamise põhjendatust. Selline hindamine on nõutav, kuna I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktidest 130 ja 131 tuleneb, et ainuüksi asjaolust, et isikule on esitatud kahtlustus, ei piisa selleks, et tuvastada, et andmete kogumine on „rangelt vajalik“, ja et peab esinema tõsine alus arvata, et asjaomane isik on toime pannud kuriteo.

16. Eelotsusetaotluse esitanud kohus järeldab, et tal peab olema võimalik hinnata, kas on piisavalt tõendeid isiku kahtlustatavaks tunnistamiseks, kuna esiteks on tegemist direktiivi 2016/680 artikli 6 punktist a tuleneva nõudega; teiseks tuleb see hindamine igal juhul läbi viia NPK artikliga 158 reguleeritud menetluste raames, mis on kõige lähemad ZMVR artikli 68 lõikes 5 ette nähtud menetlusele; kolmandaks ei välista võimalus, et selline hindamine toimub hiljem, seda, et biomeetriliste ja geneetiliste andmete sunniviisiliselt kogumiseks kohtuliku loa andmise kuupäeval ei ole kahtlustuse esitamine faktiliselt põhjendatud; neljandaks on direktiivi 2016/680 eesmärk just kehtestada mehhanism selleks, et vältida, et isikuandmeid, eelkõige biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid kogutakse ilma sellekohase õigusliku aluseta, mida tuleb kontrollida kohe, ning viiendaks eeldaks vähemalt osa I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktide 132 ja 133 tähenduses vajalikest kontrollidest just nimelt kogutud tõendite hindamist, kuna nendest punktidest tuleneb, et tuleb hinnata süüteo laadi ja raskust ning selle toimepanemise asjaolusid. Nende asjaolude hindamiseks on aga vaja tõendada, et on piisavalt alust arvata, et asjaomane isik on kuriteo toime pannud, kuna see hinnang eeldab, et piisavalt tõendeid on juba kogutud.

17. Andmete kogumise „range vajalikkuse“ hindamine eeldab seega, et hinnataks ka tõendeid, millel kahtlustuse esitamine põhineb, ning kas on tõsine alus arvata, et isik on toime pannud kuriteo.

18. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus, kas juhul, kui tema käsutuses on kohtuasja toimik, on ta kohustatud täies ulatuses kontrollima andmete sunniviisiliselt kogumise õiguspärasust, sealhulgas kahtlustuse esitamise põhjendatust, või peab ta piirduma I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktides 132 ja 133 nimetatud muude asjaolude kontrollimisega, mis ei ole seotud selle probleemiga (nagu kahtlustatava varasem kohtulik karistatus või profiil), ilma et ta kontrolliks kahtlustuse esitamist.

[12] Nagu järeldab eelotsusetaotluse esitanud kohus I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktidest 100 ja 101.

19. Neil asjaoludel otsustas Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi [2016/680] artiklis 10 sätestatud „rangelt vajalikkuse“ kontrollimise nõue, nagu Euroopa Kohus on seda tõlgendanud [I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta] punktis 133, on täidetud, kui see kontroll viiakse läbi üksnes isiku ametlikult kahtlustatavaks tunnistamise määruse ja kirjaliku avalduse alusel, millega isik keeldub andmast nõusolekut oma biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumiseks, või on vajalik, et kohtule oleks esitatud kõik toimiku materjalid, mis tehakse riigisisese õiguse kohaselt kohtule kättesaadavaks seoses taotlusega anda luba füüsiliste isikute õigussfääri riivet põhjustavate uurimistoimingute tegemiseks, kui see taotlus esitatakse kriminaalasjas?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav: kas kohus, kellele on toimik kättesaadavaks tehtud, võib seoses „range vajalikkuse“ hindamisega vastavalt direktiivi 2016/680 artiklile 10 ja artikli 6 punktile a nende koostoimes kontrollida ka seda, kas on alust arvata, et kahtlustatav on kahtlustuses märgitud kuriteo toime pannud?“

20. Kirjalikud seisukohad on esitanud Ungari valitsus ja Euroopa Komisjon. Bulgaaria ja Ungari valitsus ning komisjon osalesid kohtuistungil, mis toimus 20. märtsil 2024 ja kus need pooled vastasid ka Euroopa Kohtu suuliselt vastamiseks esitatud küsimustele.

IV. Õiguslik analüüs

21. Selleks et dialoog, millest ma eespool rääkisin [13], oleks edukas ja võimaldaks mõlemal poolel omavahel kokkuleppele jõuda ja teineteist mõista, peavad nad tagama, et nad väljendavad end keeles, mis on mõlemale mõistetav.

22. Komisjon tegi ettepaneku dialoog lõpetada mõnevõrra järsku, paludes Euroopa Kohtul tunnistada eelotsuse küsimused vastuvõetamatuks, kuna need põhinevad I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta vääralt tõlgendamisel. Mina olen vastupidi arvamusel, et eelistada tuleb didaktilisemat lähenemist ja et need küsimused on igal juhul vastuvõetavad [14].

23. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekivad I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta lugemisest uued küsimused, tuleb veenduda, et seda kohtuotsust on õigesti mõistetud. Näib aga, et see ei ole nii.

24. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub minu arvates ekslikust eeldusest, et Euroopa Kohus on talle andnud volituse oma riigisiseses õiguses ise lüngad kõrvaldada, viies läbi ühekordse kontrolli. Lisaks näib, et pädevatele asutustele direktiiviga 2016/680 antud rolli „rangelt vajaliku“ hindamisel, mis on delikaatsete andmete töötlemise vältimatu tingimus, ei ole õigesti mõistetud.

[13] Vt käesoleva ettepaneku punkt 1.

[14] Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb nimelt, et isegi kui on olemas kohtupraktika, mille alusel on kõnealune õigusküsimus lahendatav, võivad liikmesriigi kohtud eelotsuse küsimusega vabalt pöörduda Euroopa Kohtu poole, kui nad peavad seda otstarbekaks. Asjaolu, et Euroopa Kohus on sama õigusnormi sama riigisisese õigusakti seisukohast juba tõlgendanud, ei saa kaasa tuua küsimuste vastuvõetamatust (vt 6. novembri 2018. aasta kohtuotsus Bauer ja Willmeroth (C-569/16 ja C-570/16, EU:C:2018:871, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika ning punkt 22)). Lisaks nähtub eelotsusetaotlusest, et esitatud küsimustel on otsene seos põhikohtuasjaga ja need on eelotsusetaotluse esitanud kohtul põhikohtuasja lahendamiseks asjakohased. Peale selle on küsimuste ulatuse kindlakstegemiseks ja neile tarviliku vastuse andmiseks taotluses esitatud piisavalt teavet. Need tuleb seega tunnistada vastuvõetavaks (vt analoogia alusel 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Schweppes (C-291/16, EU:C:2017:990, punkt 25)).

Lõpuks ei ole selle „range vajalikkuse“ ja kahtlustuse esitamise põhjendatuse kontrollimise omavaheline õigesti suhestatus I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta tõlgendamisel eelotsusetaotluse esitanud kohtu jaoks ilmselge.

25. Järelikult peab Euroopa Kohus selles uues koostöömenetluses, mis on tema ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu vahel algatatud, andma sellele kohtule tarviliku vastuse, mis võimaldaks tal pooleli oleva kohtuasja lahendada. Selleks peab Euroopa Kohus vastama küsimusele, mida ei ole talle tegelikult esitatud ja mille vastus põhineb osaliselt riigisisese õiguse tõlgendamisel. Seega seisab Euroopa Kohtul ees veidi ebaharilik ettevõtmine.

26. Järgneva analüüsi jaoks on oluline rõhutada, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu poole ei ole pöördutud selleks, et ta kontrolliks, kas pädevad asutused direktiivi 2016/680 artikli 3 punkti 7 tähenduses (käesoleval juhul politsei) hindas V. S-i delikaatsete andmete kogumise ja töötlemise „ranget vajalikkust“ õigesti. Bulgaaria õiguses ei ole nimelt ette nähtud, et see asutus peaks sellise hindamise läbi viima.

27. Nendel asjaoludel tõstatavad eelotsuse küsimused järgmise põhimõttelise eelküsimuse: kas eelotsusetaotluse esitanud kohus saab oma ainsa kontrolliga, mis nüüdsest põhineb NPK artiklil 158[15] – milles on ette nähtud kriminaalmenetluse uurimismeetmete üldnormid ja nimelt proovi võtmine DNA-profiili koostamiseks –, tagada direktiivi 2016/680 artikli 10 täieliku ja igakülgse tõhususe?

28. Teen ettepaneku järeldada, et väljapakutud kooskõlaline tõlgendus ei muuda põhikohtuasja olukorda direktiivi 2016/680 artikli 10 nõuetega kooskõlas olevaks (A). Vastus kahele esitatud küsimusele peaks jääma põhikohtuasja lahendamiseks tarvilikuks üksnes juhul, kui Euroopa Kohus peaks valima teistsuguse lähenemise. Seetõttu annan ma nendele küsimustele vastuseelemendid teise võimalusena ja kiirema analüüsi tulemusena (B).

A. I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta, kooskõlalise tõlgendamise kohustus ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesannete kindlaksmääramine

29. Kõigepealt tuleb tulla tagasi juhiste juurde, mis tuleb järeldada I kohtuotsusest biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta, ning seejärel analüüsida tulemusi, mille peaks andma tõlgendus, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus välja pakub, et ta saaks lõpuks hinnata, kas see tõlgendus võib tõepoolest viia Bulgaaria õiguse kooskõlla direktiivi 2016/680 artikli 10 nõuetega, nagu need tulenevad sellest kohtuotsusest.

1. I kohtuotsusest biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta tulenevad juhised

30. Selles kohtuotsuses küsiti Euroopa Kohtult eelkõige, kas direktiivi 2016/680 artiklit 10 koostoimes selle direktiivi artikli 4 lõike 1 punktidega a–c ja artikliga 8 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis näevad ette biomeetriliste ja geneetiliste andmete süstemaatilise kogumise nende registreerimiseks iga isiku puhul, kellele on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, ilma et pädevale asutusele oleks ette nähtud kohustus

[15] Vt käesoleva ettepaneku 8. joonealune märkus.

kindlaks teha ja tõendada, et esiteks on andmete kogumine konkreetsete eesmärkide saavutamiseks vajalik ja teiseks ei saa neid eesmärke saavutada, kui kogutakse ainult osa nendest andmetest [16].

31. Niisuguste andmete eriliikide nagu biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemise kohta, mida tuleb lubada „üksnes siis, kui see on rangelt vajalik“ [17], on Euroopa Kohus otsustanud, et sellist töötlemist saab pidada vajalikuks üksnes piiratud arvul juhtudel ning et seda vajalikkust tuleb hinnata eriti rangelt [18], kuna direktiivi 2016/680 artikli 10 eesmärk on pakkuda suuremat kaitset isikutele, kelle delikaatseid andmeid töödeldakse [19].

32. Politseis registreerimise kohta märkis Euroopa Kohus seega, et see, kas kahtlustatavate isikute biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumine nende registreerimiseks on „rangelt vajalik“, tuleks kindlaks teha lähtuvalt andmete kogumise eesmärkidest, mis peaksid olema täpselt ja selgelt kindlaks määratud ning õiguspärased. Lisaks peavad kogutavad isikuandmed olema asjakohased ja olulised ning piirduma sellega, mis on nende töötlemise eesmärgi seisukohalt vajalik [20]. Riigisisestes õigusnormides peab olema ette nähtud, et isikuandmete töötlemine on seaduslik ainult sel juhul ja niivõrd, kui see on vajalik pädeva asutuse poolt direktiivi 2016/680 artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkide kohase ülesande täitmiseks, ning täpsustatud vähemalt andmetöötluse üldised eesmärgid, asjaomased isikuandmed ja nende töötlemise konkreetsed eesmärgid [21]. Need peavad olema määratletud piisavalt täpselt ja konkreetselt selleks, et saaks hinnata, kas töötlemine on „rangelt vajalik“ [22].

33. Sellele lisandub eriti range kontroll võimalikult väheste andmete kogumise põhimõtte järgimise üle. Esiteks ei tohi olla võimalust, et taotletavat eesmärki saab mõistlikult sama tõhusalt saavutada muude vahenditega, mis riivavad asjaomaste isikute põhiõigusi vähem. Vastutav töötleja peab veenduma, et seda eesmärki ei ole võimalik saavutada selliste andmete kasutamisega, mis kuuluvad muudesse kategooriatesse kui need, mis on loetletud direktiivi 2016/680 artiklis 10 [23]. Teiseks eeldab „range vajalikkuse“ nõue, et võetakse arvesse sellise töötlemise eesmärgi erilist tähtsust [24].

34. Nende kaalutluste põhjal otsustas Euroopa Kohus sõnaselgelt, et „riigisisesed õigusnormid, milles on ette nähtud biomeetriliste ja geneetiliste andmete süstemaatiline kogumine iga isiku puhul, kellele on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, on üldjuhul *vastuolus* direktiivi 2016/680 artiklis 10 sätestatud nõudega [25]. Sellised õigusnormid „võivad nimelt kaasa tuua selle, et vahet tegemata ja üldiselt kogutakse enamiku selliste isikute biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid, kellele on esitatud kahtlustus, kuna mõiste „tahtlik kuritegu, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel“ on eriti üldine ja seda võib kohaldada suurele hulgale kuritegudele, sõltumata nende

16 Vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 114).

17 Tuletan meelde, et kohtupraktikast nähtub, et direktiivi 2016/680 artikli 10 eesmärk on tagada tugevam kaitse sellise töötlemise eest, mis asjaomaste andmete erilise tundlikkuse ja nende töötlemise konteksti tõttu võib nähtuvalt direktiivi põhjendusest 37 kaasa tuua suure ohu põhiõigustele ja -vabadustele, nagu õigus eraelu austamisele ja õigus isikuandmete kaitsele, mis on tagatud harta artiklitega 7 ja 8 (vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 116 ja seal viidatud kohtupraktika)).

18 Vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 118).

19 Vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 120).

20 Vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 122).

21 Vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 123).

22 Vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 124).

23 Vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punktid 125 ja 126).

24 Vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 127).

25 I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 128). Kohtujuristi kursiiv.

laadist ja raskusest“ [26]. Täpsemalt ei saa pelka „asjaolu, et isikule on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, pidada iseenesest asjaoluks, mis võimaldab eeldada, et tema biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumine on sellega taotletavate eesmärkide seisukohast rangelt vajalik, võttes arvesse põhiõiguste – eelkõige nendest tuleneva õiguse eraelu puutumatusele ja isikuandmete kaitsele, mis on tagatud harta artiklitega 7 ja 8 – riivet“ [27].

35. Euroopa Kohus märkis järgmiseks, et „kuigi on tõsine alus arvata, et asjaomane isik on toime pannud kuriteo, mis annab alust talle kahtlustuse esitamiseks – mis eeldab, et juba on kogutud piisavalt tõendeid isiku kuriteos osalemise kohta –, esineda juhtumeid, kus nii biomeetriliste andmete kui geneetiliste andmete kogumiseks ei ole pooleli olevas kriminaalmenetluses mingit konkreetset vajadust“ [28]. Tõenäosust, et nende andmete kogumine on rangelt vajalik muudes menetlustes, ei tohi eeldada, vaid seda tuleb hinnata, võttes arvesse kõiki asjakohaseid asjaolusid, nagu eelkõige selle oletatava kuriteo laad ja raskus, mille toimepanemises isikule kahtlustus esitatakse, kuriteo konkreetsed asjaolud, kuriteo võimalik seos muude pooleli olevate menetlustega, asjaomase isiku varasem karistatus või isiklik profiil [29].

36. Seega otsustas Euroopa Kohus pärast kõigi nende juhiste andmist, et eelotsusetaotluse esitanud kohus peab „kontrollima, kas direktiivi 2016/680 artikli 10 tõhususe tagamiseks on võimalik riigisiseseid õigusnorme, milles on ette nähtud andmete sunniviisiline [politseis registreerimine], tõlgendada nii, et need oleksid liidu õigusega kooskõlas. Täpsemalt peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas riigisisene õigus võimaldab hinnata seda, kas nii andmesubjekti biomeetriliste andmete kui ka geneetiliste andmete kogumine nende registreerimise eesmärgil on „rangelt vajalik“. Sellega seoses tuleks muu hulgas kontrollida, kas selle kuriteo laad ja raskus, milles andmesubjekti põhikohtuasja kriminaalmenetluses kahtlustatakse, või muud asjakohased tegurid, nagu [selle süüteo konkreetsed asjaolud, selle võimalik seos muude pooleli olevate menetlustega, selle isiku varasem karistatus või isiklik profiil], võivad kujutada endast asjaolusid, mis tõendavad sellist „ranget vajalikkust“. Lisaks tuleb veenduda, et ainuüksi rahvastikuregistri andmete kogumine […] ei võimalda taotletavaid eesmärke saavutada“ [30].

37. Lõpuks on Euroopa Kohus väga selgelt märkinud, et „[j]uhul kui riigisisene õigus ei taga niisugust kontrolli biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumise meetme üle, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus tagama artikli 10 täieliku õigusliku toime, jättes rahuldamata politsei taotluse anda luba andmete sunniviisiliseks kogumiseks“ [31].

[26] I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 129).

[27] I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 130).

[28] I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 131).

[29] I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 132).

[30] I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 133).

[31] I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 134). Seda tehes näib Euroopa Kohus olevat tunnustanud direktiivi 2016/680 artikli 10 vahetut õigusmõju. Nimelt ei ole liikmesriigi kohus kohustatud jätma ainuüksi liidu õiguse alusel kohaldamata liidu õigusnormiga vastuolus olevat riigisisest õigusnormi, kui liidu õigusnormil ei ole vahetut õigusmõju (vt 20. veebruari 2024. aasta kohtuotsus X (ülesütlemise põhjuste puudumine) (C-715/20, EU:C:2024:139, punkt 74)).

2. Põhjused, miks Bulgaaria õigusaktid on direktiivi 2016/680 artikliga 10 vastuolus, ja väljapakutud kooskõlalise tõlgenduse puudused

38. Järeldus [32], millele Euroopa Kohus jõudis I kohtuotsuses biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta, ehkki tavapäraste ettevaatusabinõudega [33], on selge: andmete politseis registreerimise kord, mille üks komponent on sunniviisiline täideviimine, ei ole kooskõlas direktiivi 2016/680 artikli 10 nõuetega koostoimes direktiivi artikli 4 lõike 1 punktidega a–c ning selle direktiivi artikli 8 lõigetega 1 ja 2.

39. Bulgaaria valitsuse esindaja ei väitnud käesolevas kohtuasjas esitatud suulistes seisukohtades midagi muud, kui ta tunnistas, et pädevatel asutustel ei ole võimalik hinnata andmete politseis registreerimise „ranget vajalikkust“, ning teatas Euroopa Kohtule, et siseministeerium oli teda teavitanud sellest, et on vastuvõtmisel ZMVR artikli 68 muudatus, mille eesmärk on kehtestada pädevate asutuste kohustus kontrollida igal üksikul juhul „range vajalikkuse“ nõuet seoses kahtlustatavate isikute biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumisega.

40. On tõsi, et Euroopa Kohus ei piirdunud ainult selle vastuolu tuvastamisega ja tegi eelotsusetaotluse esitanud kohtule ülesandeks kontrollida, kas riigisiseseid õigusnorme, millega on ette nähtud andmete politseis registreerimise sunniviisiline täideviimine, on võimalik tõlgendada kooskõlas liidu õigusega. Selleks volitas ta seda kohut eelkõige kontrollima, kas *riigisisene õigus* võimaldab hinnata, kas andmete kogumine nende registreerimiseks on „rangelt vajalik“ [34].

41. Selleks et tõlgendada ZMVR artiklit 68 kooskõlas direktiivi 2016/680 artikliga 10, kavatseb eelotsusetaotluse esitanud kohus kohaldada politseis registreerimise sunniviisilise täideviimise loataotluse üle otsustamise hetkel NPK artiklis 158 ette nähtud tagatisi, millest näib tulenevat, et biomeetriliste ja geneetiliste andmete kujul tõendite kogumiseks *kriminaaluurimise raames* peab põhimõtteliselt olema saadud eelnev luba kohtult, kes võib kontrollida nende andmete vajalikkust *kriminaaluurimise jaoks* kõigi menetlustoimiku dokumentide alusel, mis peavad olema tema käsutuses.

42. Ent esiteks, nagu komisjon õigesti märkis, ei saa I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punkti 133 tõlgendada nii, et Euroopa Kohus otsustas selles kohtuotsuses, et andmete kogumise „range vajalikkuse“ eelotsusetaotluse esitanud kohtu enda poolt hindamine võib vastata direktiivi 2016/680 artikli 10 nõuetele. Teiseks olen arvamusel, et seda, et pädevad asutused ise ei ole hinnanud V. S-i biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumise „ranget vajalikkust“, mida nõuab artikkel 10, ei saa eelotsusetaotluse esitanud kohus kompenseerida, arvestades nende asutuste keskset rolli selle direktiiviga kehtestatud süsteemis [35]. Seega on kriminaalmenetluse raames delikaatsete andmete kogumise „range vajalikkuse“ kohtuliku kontrolli küsimus eraldiseisev, võimalik, et hilisem küsimus sellest, kuidas *pädevad ametiasutused* seda vajalikkust hindavad.

[32] Mida on meenutatud I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta resolutsiooni punktis 3.

[33] ELTL artikli 267 järgses menetluses, mis põhineb liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel, on põhikohtuasja faktiliste asjaolude hindamine ning riigisisese õiguse tõlgendamine ja kohaldamine üksnes liikmesriigi kohtu pädevuses: vt Euroopa Kohtu järjepidevast kohtupraktikast 9. aprilli 2024. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska (jõustunud kohtuotsusega lõpetatud asja teistmine) (C-582/21, EU:C:2024:282, punkt 31).

[34] Vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 133).

[35] Tuletan meelde, et direktiivi 2016/680 kohaldamisala on täpselt määratletud viitega nendele ametiasutustele, sest selle direktiivi artikli 2 lõikest 1 tuleneb, et seda direktiivi „kohaldatakse isikuandmete töötlemisele pädevate asutuste poolt artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkidel“.

43. Kooskõlaline tõlgendus, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus välja pakub, ei too minu arvates seega kaasa seda, et Bulgaaria õiguskorrast kõrvaldatakse kõik elemendid, mis ei ole kooskõlas direktiivi 2016/680 artikliga 10.

44. Selles veendumiseks piisab sellest, kui võtta arvesse järgmisi asjaolusid.

45. Esiteks, kui ma ei eksi, hindab kohus NPK artiklis 158 [36] ette nähtud korra raames üksnes andmete kogumise *vajalikkust* selle sätte eesmärgi seisukohast. Eelneva loa uurimismeetmega hõlmatud andmete kogumiseks võib anda, võttes arvesse tõendeid, mis on juba kogutud ja mis annavad alust tõsiselt kahtlustada, et asjaomane isik on osalenud süüteo toimepanemises, ja mis võivad kinnitada selle andmete kogumise tarvilikkust uurimise lahendamise seisukohast.

46. Direktiivi 2016/680 artikkel 10 omakorda nõuab, et *ranget*, seega tugevdatud vajalikkust hindavad pädevad asutused. Lisaks, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist, on politseis registreerimise eesmärgid laiemad kui NPK artikli 158 eesmärk.

47. I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktist 99 tuleneb nimelt, et politseis registreerimisel on kaks peamist eesmärki: ühelt poolt võrrelda andmeid muude andmetega, mis on kogutud muude süütegude kriminaaluurimise käigus nende uurimiste võimalikuks lahendamiseks, ja teiselt poolt kasutada neid andmeid käimasoleva kriminaaluurimise raames [37]. Käesolevas kohtuasjas Euroopa Kohtus toimunud kohtuistungil märkis Bulgaaria valitsus, et politseis registreerimise peamine eesmärk on kasutada pooleli olevas kriminaalasjas kogutud andmeid. Nende andmete võimalik tulevane kasutamine oleks teisejärguline. Seevastu kinnitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et politseis registreerimise korral kogutakse andmeid üksnes selleks, et neid saaks kasutada tulevikus, kui selline vajadus peaks tekkima [38].

48. Selline väide tõstatab kolm küsimuste rühma [39]. Esimesena, kuna ZMVR artiklil 68 on sama eesmärk, mis on NPK artiklil 158, võib küsida, millisel juhul peaks biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumiseks olema vaja kohtu eelnevat luba ja millisel juhul ei ole see vajalik. Seega näib, et samal eesmärgil on olemas kaks paralleelset menetlust, mis pakuvad oluliselt erinevaid tagatisi. Politseis registreerimine kujutab endast seega tõendite kogumise viisi, mida kasutatakse käimasolevas menetluses. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on aga pidevalt meenutanud, et see registreerimine „erineb kriminaalmenetlusest ega ole selle osa“ [40].

49. Teisena, kuigi politseis registreerimise peamine eesmärk on – nagu väitis Bulgaaria valitsus – tõendite kogumine käimasoleva kriminaaluurimise raames, teeb asjaolu, et õigusnormide toimel on põhimõtteliselt lubatud biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid koguda „ainult“ maksupettuses kahtlustatava isiku kohta, vähemasti nõutuks [41].

[36] Vt käesoleva ettepaneku 8. joonealune märkus.

[37] ZMVR artiklist 27 nähtub, et selle seaduse artikli 68 alusel kasutatakse politseis registreeritud andmeid üksnes riigi julgeoleku, kuritegevuse vastase võitluse ja avaliku korra tagamise raames.

[38] Vt eelotsusetaotluse punkt 25.

[39] Tuletan meelde, et nende eesmärkide täpne ja konkreetne määratlemine on tingimata vajalik eeltingimus selleks, et saaks hinnata, kas töötlemine on „rangelt vajalik“: vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 124).

[40] Eelotsusetaotluse punkt 21. Vt ka selle taotluse punkt 6.

[41] Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust ei nähtu, et NPK artikli 158 kohaldamine põhikohtuasjas võimaldaks kohtul kogutavate, eelkõige tundlike andmete hulka ja kvaliteeti moduleerida.

50. Lisaks ei ole NPK artiklis 158 ette nähtud, et kohus võiks loa andmisel, mille ta kavatseb anda, võtta arvesse politseis registreerimise „ranget vajalikkust“, et võrrelda andmeid muude uurimiste käigus kogutud andmetega, mis näib ometi olevat üks eesmärkidest, mida politseis registreerimise aluseks olevate Bulgaaria õigusnormidega taotletakse.

51. Kolmandana, käesoleva ettepaneku punktis 47 esitatud kaalutlustest ilmneb selgelt, et politseis registreerimisega taotletavad eesmärgid ei ole ikka veel selgelt kindlaks määratud. See ei oleks nii ka siis, kui kohaldada tuleks NPK artiklit 158.

52. Teiseks hiilitaks ilmselgelt kõrvale direktiivi 2016/680 artikli 10 tõhususest, kui küsimus delikaatsete andmete töötlemise „range vajalikkuse“ kohta tekiks esimest korda alles siis, kui andmete kogumise meetme üle otsustav kohus annab NPK artikli 158 alusel eelneva loa.

53. ZMVR artiklitest 27 ja 68 nende koostoimes tuleneb, et isikud, kellelt nõutakse andmeid politseis registreerimiseks, moodustavad suure isikute rühma [42] ning neilt isikutelt kogutakse ilma vahet tegemata alati samu andmeid. Iga kahtlustatav peab andmete politseis registreerimiseks automaatselt alluma samadesse kategooriatesse kuuluvate andmete kogumisele, ilma et pädevad asutused direktiivi 2016/680 artikli 3 punkti 7 tähenduses analüüsiksid *kordagi* küsimust, kas delikaatsete andmete kogumine on pooleli oleva kriminaaluurimise lahendamiseks või muude uurimiste toimetamiseks rangelt vajalik. Lisaks nähtub I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktidest 113 ja 114, et riigisisestes õigusnormides *ei ole nõutud*, et oleks tuvastatud konkreetne vajadus koguda kõiki andmeid, mida politseis registreerimine puudutab, ning et pädeva asutuse kohustust teha kindlaks ja tõendada, et andmete kogumine on taotletavate konkreetsete eesmärkide saavutamiseks rangelt vajalik, ei ole ette nähtud.

54. Sellest järeldub, et tingimusi, mille esinemisel võib järeldada, et politseis registreerimine, nagu on ette nähtud ZMVR artiklis 68, on *rangelt vajalik*, ei ole riigisisestes õigusnormides ette nähtud ning et biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemine *pädevate asutuste* poolt direktiivi 2016/680 kohaldamisalasse kuuluvatel eesmärkidel ei ole sobivate kaitsemeetmetega tagatud [43]. NPK artikli 158 kohaldamine seda järeldust ei muuda.

55. Kuigi delikaatsete andmete kogumise ja töötlemise „ranget vajalikkust“ ei ole seaduses määratletud ja see ei ole tagatud pädevate ametiasutuste kaalutlusõiguse teostamisega, ei saa kohus üksi korvata seda, et riigisiseses õiguskorras need kaks eelnevat etappi puuduvad. Selles küsimuses nõustun komisjoni poolt kohtuistungil väljendatud seisukohaga, et kohtulik kontroll on teisene kontroll selles mõttes, et kohus kontrollib „range vajalikkuse“ hindamist *pädevate ametiasutuste poolt* vastavalt seaduses sätestatule. Lisan, et võib õigustatult küsida, milliseid kriteeriume võiks eelotsusetaotluse esitanud kohus niisuguse kontrolli käigus kohaldada, kuna mõistet „range vajalikkus“ ei ole seaduses määratletud.

56. Kolmandaks, isegi kui NPK artiklis 158 ette nähtud tagatised oleksid piisavad – *quod non* –, ei saaks neid kasutada isikud, keda kahtlustatakse tahtlikus süüteos, mille suhtes on prokurör alustanud kriminaalmenetlust omal algatusel, ja kes ei ole politseis registreerimisele vastu vaielnud. Pädevad asutused ei hinda nende isikute puhul kunagi andmete töötlemise „ranget

[42] Vt samuti I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta I (punkt 78).

[43] Vastavalt Euroopa Kohtu juhistele, mis on esitatud I kohtuotsuses biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 63).

vajalikkust“, nagu Bulgaaria valitsus kohtuistungil kinnitas [44]. See on eriti murettekitav olukord. Nimelt on mõistlik eeldada, et just kahtlustuse saanud isiku võime seista vastu politsei korraldusele alluda andmete politseis registreerimisele on eriliti nõrk. Riigisisese õiguse liidu õigusega vastavusse viimine, mis tuleneb NPK artikli 158 kohaldamisest, on seega vaid osaline, kuna andmete politseis registreerimine ilma, et pädevad asutused kontrolliksid selle „ranget vajalikkust“, võib jätkuda kõigi selle – eriti laia – kohaldamisalasse kuuluvate isikute suhtes, kes ei ole sellele vastu vaielnud [45].

3. Ettepanek

57. Kõigist eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et direktiivi 2016/680 artiklit 10 koostoimes selle direktiivi artikli 4 lõike 1 punktidega a–c ning artikli 8 lõigetega 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktis 133 kirjeldatud tingimustel peavad andmete politseis registreerimise „ranget vajalikkust“ kõikide sellega taotletavate eesmärkide seisukohast tõhusalt hindama *pädevad asutused* enne, kui nad saavad vajaduse korral nõuda andmete registreerimise sunniviisilist täideviimist. Selleks ei piisa sellest, kui politseis registreerimise „ranget vajalikkust“ hindab esimest korda kohus, kellel palutakse anda luba sunniviisiliseks täideviimiseks, üksnes juhul, kui kahtlustatav keeldub registreerimisele allumast, ja üksnes seoses mõne eesmärgiga, mida väidetavalt taotletakse riigisiseste õigusnormidega, mis on selle sunniviisilise täideviimise õiguslik alus.

58. Kooskõlaline tõlgendus, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus välja pakub, ei näi seega olevat piisav selleks, et viia Bulgaaria õigus kooskõlla nõuetega, mida ma meenutasin. Seetõttu peaks see kohus vastavalt sellele, mille on Euroopa Kohus juba oma I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktis 134 ette näinud, jätma politsei taotluse anda luba V. S-i andmete sunniviisiliseks kogumiseks rahuldamata.

B. Eelotsuse küsimused

59. Kuna esitatud küsimused lähtuvad eeldusest, et eelotsusetaotluse esitanud kohus võib Bulgaaria õigusaktidest, mis käsitlevad isikuandmete töötlemist pädevate asutuste poolt, puudused direktiivi 2016/680 artikli 10 nõuete seisukohast kõrvaldada kriminaalmenetluse normide kohaldamise teel, ning et ma leian, et see leevendus ei ole piisav selleks, et neid õigusnorme saaks pidada liidu õigusega kooskõlas olevaks, käsitlen neid küsimusi teise võimalusena, juhul kui Euroopa Kohtu seisukoht on teistsugune.

60. Sisuliselt palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul täpsustada, kas delikaatsete andmete töötlemise „rangelt vajalikkuse“ kontrolli võib teostada üksnes kahtlustatavaks tunnistamise määruse alusel või on vaja, et kohtule edastataks kõik toimiku materjalid (esimene eelotsuse küsimus), et ta saaks ise hinnata, kas on piisavalt alust arvata, et süüdistatav on talle esitatud kahtlustuses nimetatud süüteo toime pannud (teine eelotsuse küsimus).

[44] Tuletan sellega seoses meelde, et direktiivi 2016/680 põhjenduses 37 on märgitud, et „[a]ndmesubjekti nõusolek iseenesest ei peaks siiski olema õiguslik alus selliste delikaatsete isikuandmete töötlemiseks pädevate asutuste poolt“. Igal juhul ühelt poolt ei tähenda isiku nõusolek vabastust kohustusest hinnata andmete kogumise „ranget vajalikkust“ ja teiselt poolt tuleb seda vajalikkust kontrollida juba enne nõusoleku andmist.

[45] Euroopa Kohtu käsutuses olev toimik ei sisalda teavet nende isikute võimaluse kohta esitada kaebus vastavalt direktiivi 2016/680 artiklis 54 sätestatule. Näib siiski, et nii eelotsusetaotluse esitanud kohus oma eelotsusetaotluses (vt selle taotluse punkt 25) kui ka Bulgaaria valitsus kohtuistungil Euroopa Kohtus olid seisukohal, et sellisel juhul ei ole võimalik kohtusse pöörduda.

61. Eelotsusetaotlusest nähtub, et eelotsusetaotluse esitanud kohus näib tuvastavat teatava pinge ühelt poolt I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktide 100 ja 101 ning teiselt poolt selle kohtuotsuse punktide 130–133 vahel.

62. I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktis 100 otsustas Euroopa Kohus, et „[a]sjaolu, et nende tõendite hindamine, millel põhineb andmesubjektile kahtlustuse esitamine ning seega tema biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumine, jääb ajutiselt kohtu kontrolli alt välja, võib aga osutuda kriminaalmenetluse kohtueelses staadiumis põhjendatuks. Nimelt võib selline kontroll selles staadiumis takistada selle kriminaaluurimise kulgu, mille käigus andmeid kogutakse, ning piirata liigselt uurijate võimalust tuvastada muid süütegusid nende andmete võrdlemise põhjal teiste uurimiste käigus kogutud andmetega. Niisugune tõhusa kohtuliku kaitse piiramine ei ole seega ebaproportsionaalne, kui riigisisene õigus tagab hiljem tõhusa kohtuliku kontrolli“. Ta järeldas sellest, et harta artikliga 47 ei ole vastuolus see, kui liikmesriigi kohtul ei ole kahtlustatava isiku delikaatsete andmete sunniviisilise kogumise loataotluse üle otsustamisel „võimalust hinnata kahtlustuse esitamise aluseks olevaid tõendeid, tingimusel, et riigisisene õigus tagab hiljem tõhusa kohtuliku kontrolli kahtlustuse esitamise – millel põhineb luba andmeid koguda – tingimuste üle“ [46].

63. Samuti otsustas Euroopa Kohus, seekord direktiivi 2016/680 artiklit 10 tõlgendades, et „pelka asjaolu, et isikule on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, [ei saa] pidada iseenesest asjaoluks, mis võimaldab eeldada, et tema biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumine on sellega taotletavate eesmärkide seisukohast rangelt vajalik, võttes arvesse [sellest tulenevat] põhiõiguste […] riivet“ [47]. Euroopa Kohus jätkas, kinnitades, et võib „esiteks, kuigi on tõsine alus arvata, et asjaomane isik on toime pannud kuriteo, mis annab alust talle kahtlustuse esitamiseks, mis eeldab, et juba on kogutud piisavalt tõendeid isiku kuriteos osalemise kohta, esineda juhtumeid, kus nii biomeetriliste andmete kui ka geneetiliste andmete kogumiseks ei ole pooleliolevas kriminaalmenetluses mingit konkreetset vajadust“ [48]. Teiseks „saab tõenäosuse, et kahtlustuse saanud isiku biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumine on rangelt vajalik muudes menetlustes kui see, milles talle kahtlustus esitati, kindlaks teha ainult lähtuvalt kõigist asjakohastest teguritest, nagu eelkõige selle oletatava kuriteo laad ja raskus, mille toimepanemises isikule kahtlustus esitatakse, kuriteo konkreetsed asjaolud, kuriteo võimalik seos muude pooleliolevate menetlustega, asjaomase isiku varasem karistatus või isiklik profiil“ [49].

64. Nii möönis Euroopa Kohus, et asjaolu, et kohus, kes on pädev andma loa politseis registreerimise sunniviisiliseks täideviimiseks, ei saa sisuliselt kontrollida kahtlustuse esitamise tingimusi, mis on andmete kogumise õiguslikuks aluseks [50], võib kujutada endast tõhusa kohtuliku kaitse õiguse lubatud piiramist, kuna esineb oht, et takistatakse kriminaaluurimise nõuetekohast toimumist.

65. Mis puudutab andmete kogumise „range vajalikkuse“ kontrolli, siis ei nähtu I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktidest 130–133, et Euroopa Kohus oleks nõudnud kahtlustuse esitamise põhjendatuse kontrollimist. Euroopa Kohus märkis vaid, et kahtlustuse esitamine on põhikohtuasjas vajalik, kuid mitte piisav tingimus selleks, et

[46] I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 101).

[47] I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 130).

[48] I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 131).

[49] I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 132).

[50] Vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 88).

tuvastada andmesubjekti delikaatsete andmete kogumise „range vajalikkus“. Lisaks on selle kohtuotsuse punktis 132 mainitud asjaolud, nagu rikkumise laad ja raskus, selle rikkumise erilised asjaolud, võimalik seos teiste pooleli olevate menetlustega, puudutatud isiku varasem karistatus või isiklik profiil, eraldiseisvad kriteeriumidest, millel kahtlustuse esitamine põhineb, see tähendab põhimõtteliselt tõsiste ja üksteist toetavate kaudsete tõendite olemasolu, mis lubavad arvata, et asjaomane isik on süüteo toime pannud.

66. Neil asjaoludel ei nõua biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumise „range vajalikkuse“ kohtu poolt kontrollimine kahtlustuse esitamise põhjendatuse kontrollimist. Direktiivi 2016/680 artiklis 10 ei ole ka nõutud – ilma et see siiski seda keelaks – kogu kohtuasja toimiku edastamist, tingimusel et „range vajalikkuse“ hindamist saab I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktis 133 Euroopa Kohtu nimetatud korras tõhusalt läbi viia üksnes kahtlustuse esitamise määruse alusel.

67. Lõpuks, kuna teise eelotsuse küsimuse sõnastuses on viidatud ka direktiivi 2016/680 artikli 6 punktile a, piirdun täielikkuse huvides meenutamisega, et see artikkel kohustab põhimõtteliselt liikmesriike tagama, et eri rühmadesse kuuluvate andmesubjektide andmeid eristatakse selgelt nii, et neile ei kehtestataks vahet tegemata nende isikuandmete kaitse põhiõiguse sama tasemega riivet, olenemata sellest, millisesse rühma nad kuuluvad[51]. Selle artikli kohaselt on üks nendest rühmadest „isikud, kelle puhul on tõsine alus arvata, et nad on toime pannud või panevad varsti toime süüteo“.

68. Euroopa Kohus otsustas, et isiku süü kohta piisava hulga tõendite olemasolu on üldjuhul tõsine alus arvata, et ta on asjaomase süüteo toime pannud, ja et direktiivi 2016/680 artikli 6 punktiga a ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, milles on ette nähtud biomeetriliste ja geneetiliste andmete sunniviisiline kogumine nende registreerimiseks isikute puhul, kelle suhtes on piisavalt tõendeid selle kohta, et nad on süüdi sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, ja kellele on sel põhjusel kahtlustus esitatud[52]. Vastupidi eelotsusetaotluse esitanud kohtu tõlgendusele ei saa see säte nõuda, et kohus, kelle ülesanne on kontrollida delikaatsete andmete kogumise meetme „ranget vajalikkust“, veenduks kahtlustuse esitamise põhjendatuses, hinnates ise selle aluseks olevaid tõendeid.

69. Nendest kaalutlustest tuleneb, et direktiivi 2016/680 artikli 6 punkti a ja artiklit 10 tuleb tõlgendada nii, et biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumise „range vajalikkuse“ kontrollimine kohtu poolt ei nõua kahtlustuse esitamise põhjendatuse kontrollimist. Samuti ei nõua need sätted, kuid samas ka ei välista, et kohtule edastataks terve kohtuasja toimik, tingimusel et „range vajalikkuse“ hindamist saab kohtuotsuse I kohtuotsuse biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta punktis 133 Euroopa Kohtu nimetatud korras tõhusalt läbi viia, saab tõhusalt läbi viia üksnes kahtlustuse esitamise määruse alusel.

[51] Vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punkt 83).

[52] Vt I kohtuotsus biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimise kohta (punktid 85 ja 86).

V. Ettepanek

70. Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Sofiyski gradski sadi (Sofia linnakohus, Bulgaaria) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Esimese võimalusena:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/680 (mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK) artiklit 10 koostoimes selle direktiivi artikli 4 lõike 1 punktidega a–c ning artikli 8 lõigetega 1 ja 2

tuleb tõlgendada nii, et

– politseis registreerimise „range vajalikkuse“ hindamise selle registreerimise kõikide eeldatavate eesmärkide seisukohast vastavalt 26. jaanuari 2023. aasta kohtuotsuse Ministerstvo na vatreshnite raboti (biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimine politsei poolt) (C-205/21, EU:C:2023:49) punktis 133 kirjeldatud tingimustele peavad registreerimiseks *pädevad asutused* tõhusalt läbi viima enne, kui nad saavad vajaduse korral taotleda registreerimise sunniviisilist täideviimist.

– Selleks ei piisa sellest, kui politseis registreerimise „ranget vajalikkust“ hindab esimest korda kohus, kellel palutakse anda luba sunniviisiliseks täideviimiseks, üksnes juhul, kui kahtlustatav keeldub registreerimisele allumast, ja üksnes seoses mõne eesmärgiga, mida väidetavalt taotletakse riigisiseste õigusnormidega, mis on selle sunniviisilise täideviimise õiguslik alus.

Teise võimalusena:

Direktiivi 2016/680 artikli 6 punkti a ja artiklit 10

tuleb tõlgendada nii, et

biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumise „range vajalikkuse“ kontrollimine kohtu poolt ei nõua kahtlustuse esitamise põhjendatuse kontrollimist. Samuti ei nõua need sätted, kuid samas ka ei välista, et kohtule edastataks terve kohtuasja toimik, tingimusel et „range vajalikkuse“ hindamist saab 26. jaanuari 2023. aasta kohtuotsuse Ministerstvo na vatreshnite raboti (biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimine politsei poolt) (C-205/21, EU:C:2023:49) punktis 133 Euroopa Kohtu nimetatud korras tõhusalt läbi viia üksnes kahtlustuse esitamise määruse alusel.